

‘Zware’ discussies in ‘Beleidsrijk’ Vooral resultaat op individuele scholen

Een complexe discussie over de vraag: hoe kom je tot een goede beoordeling van leerlingen in competentiegericht onderwijs? Daarmee zou je ‘Beleidsrijk’ kunnen karakteriseren. Vmbo’ers van twee scholen laten zien dat er uiteindelijk resultaten zijn behaald, maar het project verliep zeker niet optimaal. En de ambitieuze doelstelling van het project werd halverwege bijgesteld.

Competentie- registratie met Line

LINE staat voor Learning In Networked Environments. Line ondersteunt de organisatie van competentiegericht leren en de registratie van ontwikkeling en beoordeling. Om de individuele competentiebeoordeling van een leerling met Line ergens tegen af te kunnen zetten, heb je een structuur nodig, bijvoorbeeld zo’n PDKS of de pré-ambule.

In Line kan de ontwikkeling van een leerling dan worden afgezet tegen een groepje, een klas, een opleiding, regio, landelijk en op den duur zelfs internationaal.

Er is een licentie nodig (www.scholen.net/line).

“Je leert bijvoorbeeld samenwerken”, zegt Patty Kampers, leerlinge van de Groenschool Eindhoven. Ze vertelt over de opdrachten op de wekelijkse doedag, met docenten als coach. Die experimentele aanpak is er mede voortgekomen uit het project Beleidsrijk. De groenschool heeft met ondersteuning van de KPC Groep gezocht naar vormen voor contextrijk onderwijs. Danny van Bekhoven, geïnteresseerd in reptielen, toont met een powerpoint hoe hij zich kon verdiepen in ‘de slang’.

Martijn Wuijsman, leerling van Het Kwadrant in Weert laat zien dat Beleidsrijk (met een APS-begeleider) vooral een ict-tool heeft opgeleverd. Met Line (een systeem voor competentieregistratie) kunnen leerling en docent volgen hoe competenties zich ontwikkelen in de jaren dat de leerling op school zit. Heb je geleerd samen te werken, initiatief te nemen en creatief te zijn? En heb je daar ook bewijsstukken voor? Hoe sta je ervoor als het gaat om begrijpend lezen, zelfpresentatie, werken met meningsverschillen of omgaan met materialen? Martijn wijst op een stijgende curve.

Hockeyclub

Het ging er in Beleidsrijk vooral om de vorderingen van leerlingen in kaart te brengen en op basis daarvan leerstof aan te bieden waarmee ze zich verder kunnen ontwikkelen. Zo’n beoordeling is een subjectief proces, maar misschien kun je toch een norm bepalen om vorderingen af te zetten. Dat was de gedachte. Zoals je bijvoorbeeld bij lezen vaststelt welk AV-niveau een leerling heeft en dan een volgende stap in het leesonderwijs bepaalt. Zodat zo’n leerling onafhankelijk van didactiek overal in het land ten minste aan een bepaalde norm voldoet en aantoonbaar voortgang boekt.

“Was het een goed idee en kunnen scholen er verder mee?” Dat is vandaag de centrale vraag, zegt Marjolijn Pouw, voorzitter van de stuurgroep. Ze bespreekt dat met projectcoördinatoren van de zeven betrokken vmbo-scholen en ondersteuners van de drie pedagogische centra: CPS, APS en KPC groep. Behalve acht leerlingen zijn er vijftien bij Beleidsrijk betrokken mensen naar een zaaltje van Stoas Hogeschool in Den Bosch gekomen.

Op de scholen waar zij vandaan komen is Beleidsrijk op verschillende manieren ingezet om competentiegericht beoordelen te ontwikkelen. De verhalen van de leerlingen laten zien wat dat heeft opgeleverd. De zelfreflectie die ze op school doen met hun leraren tonen ze ook hier. “Je moet van elkaar op aan kunnen”, vindt Patty. “Met de een is samenwerken prettiger dan met een ander.” “Ik zit misschien op de verkeerde school”, zegt Danny (die lichttechnicus wil worden). “Je hebt er toch veel aan”, reageert Femke. “Ik train al jaren andere teams op de hockeyclub”, vertelt Martijn. “Met een handtekening van de coach kan ik bewijzen dat ik bijvoorbeeld initiatief kan nemen.”

“Dit (Line) is wel handig”, vindt Benthe Lamers (Het Kwadrant). Ja, reageren docenten, het is een toegankelijk systeem. En het geeft leerlingen zelfvertrouwen als je hun groei kunt aantonen. Een aantal scholen (Goes, Twello, Alkmaar, Roermond, Eindhoven) gaat ook verder met Line.

Molensteen

Er is ook frustratie, want de verwachting was anders. Het project verliep vooral in het begin moeizaam, erkennen projectleiders. “Het eerste jaar is bijna chaotisch te noemen”, vindt Rijan

Danny en Joyce, vmbo-leerlingen uit Eindhoven, over Beleidsrijkresultaten op hun school

Bruijnooge, beleidsmedewerker Edu-delta Onderwijsgroep, zelfs. “Er werd duidelijk nog gezocht en er was veel spraakverwarring.”

Die spraakverwarring was er volgens Bruijnooge bijvoorbeeld over beoordeling omdat er geen onderscheid werd gemaakt tussen beoordelen om te begeleiden (tijdens de opleiding) en beoordelen om te kwalificeren (aan het eind van de opleiding). Beleidsrijk ging over begeleidend beoordelen, hoewel sommige docenten blijkbaar graag de examens aan het eind van het vierde jaar ter discussie hadden gesteld. Dat was volgens pro-

jectleider Marinus Kamphorst niet de bedoeling. Het ging om de vraag: hoe krijg je de voortgang van leerlingen dusdanig in beeld dat zij maximaal profiteren van onderwijs om zo hun examen te halen?

Volgens hem vertroebelde vooral ook de discussie over didactische aanpak de zoektocht naar een beoordelingsnorm. Dat maakte, bevestigt ook Marjolijn Pouw, het oorspronkelijke doel, competentiebeoordeling vanuit een overkoepelende pedagogisch-didactische kernstructuur (PDKS), onbereikbaar. “Dat is een idioot doel als je met z’n allen niet

heel helder hebt wat je eronder verstaat (onder zo’n PDKS) en wat competentiegericht onderwijs inhoudt.”

De discussie ging aanvankelijk toch over hoe je zo’n gezamenlijke beoordelingsnorm zou kunnen realiseren en welke psychometrische instrumenten je daarbij zou kunnen inzetten. Een stap te ver, volgens haar. “Je moet eerst de vragen stellen: wat wil je nu precies? En wat vergt dat? En op het moment dat je dan van start gaat, moet de scholen duidelijk zijn onder welke voorwaarden ze deelnemen. Opdat ze niet zodra het project eenmaal begonnen is, die voorwaarden

→

Beleidsrijk

Project

Volledige titel: 'Verbreiding VMBO Beleidsrijk ICT-Groen'

Beleidsrijk ict, een OCW-project, is hierin met andere vmbo-innovatieprojecten geïntegreerd.

Aanvankelijk waren er met Gorinchem (Wellant) acht deelnemende vmbo-scholen (in Roermond, Twello, Eindhoven, Weert (afdeling groen van Het Kwadrant), Alkmaar, Goes en Winsum), later zeven.

Oprachtgever: LNV

Begeleiding (vraaggestuurd) vanuit de drie pedagogische centra (voor elke school een lpc'er).

Projectleider: Marinus Kamphorst, CPS onderwijsontwikkeling en advies.

Stuurgroep: Marjolijn Pouw, voorzitter, en Freek Hermans, namens scholen; Antonette Sanders, lpc; René van Schie, LNV.

Een resonansgroep reageerde enkele keren op het project, een begeleidingsgroep van zes lpc'ers kwamen regelmatig bijeen met projectleiders per school en een enkele deelnemende docent, en ook met Ton Mooij (ITS), ontwikkelaar van PDKS.

Start: september 2003; *afsluiting:* eind dit jaar.

8 november 2006: evaluatiebijeenkomst met deelnemende scholen in Den Bosch

Kosten: 1,3 miljoen euro (7 ton vanuit LNV, 3 ton van scholen en 3,5 ton uit SLOA-middelen).

Doelstellingen

Aanvankelijk was het doel ontwikkeling van een pedagogisch-didactische kernstructuur (PDKS) voor het groene vmbo (een structuur van competenties, leerstoflijnen, diagnostiek en vorderingbeoordeling), ondersteund met een ict-tool (Line). Het moest van onderaf komen, dat wil hier zeggen dat middelen wel centraal ter beschikking werden gesteld maar dat initiatieven voor onderwijsvernieuwing van scholen zouden komen.

In de tweede fase werden drie hoofddoelen geformuleerd: ontwikkelen van een landelijke systematiek voor ordening van relevante leeractiviteiten, (zelf)evaluatie en beoordeling, technisch en functioneel realiseren van de ontwikkelde standaard in een bruikbare ict-omgeving en implementeren van gerelateerde onderwijsverandering in de scholen.

Evaluatie

Aanvankelijk werd er gewerkt aan een gezamenlijke structuur om de vorderingen van leerlingen af te zetten. Later verlegde de aandacht zich naar schoolontwikkeling. Tussen de instellingen was weliswaar overlap in ontwikkeling, maar er waren ook grote verschillen (samenhangend met personen, visie, ideeën over competentiegericht onderwijs, identiteit, terminologie en plaatsing van project). Dat heeft geleid tot een heel verschillende invulling van Beleidsrijk per instelling.

Doelen waren aanvankelijk te ambitieus. Voor deelnemende scholen was er

onduidelijkheid over wat nu precies de bedoeling was. Discussies over de landelijke inhoud werden vooral tijdrovend en complex gevonden. Met deelname van hoogleraar Mooij was taalgebruik vaak ook nogal abstract.

Over projectleiding en –begeleiding is wel tevredenheid, maar meer afstemming en abstractie van de begeleiding had de effectiviteit in het project bevorderd.

Het was al met al kostbaar, ingewikkeld en de resultaten vielen tegen. Het algemene doel verdween uit zicht en de projectdeelnemers probeerden vooral de eigen school vooruit te helpen. De reactie was dan ook vaak: 'Voor onze school heeft het wel iets opgeleverd waar we verder mee kunnen, maar zou er een soortgelijk project worden gestart dan zouden we over deelname van tevoren nog eens goed nadenken.'

Patty Kampers, leerling op de Groenschool Eindhoven, met op de achtergrond projectleider Marinus Kamphorst

gaan bepalen.”

De scholen zagen in elk geval geen kans hun onderwijs in een PDKS onder te brengen. “Het werd een molensteen”, zo werd opgemerkt. Ze vroegen om een andere structuur en die werd gevonden in de préambule Landbouwbreed (opdracht van de overheid aan scholen om te werken aan een brede persoonlijke en maatschappelijke vorming van leerlingen). Met deze aanpassing zijn de scholen in de tweede fase van het project aan de slag gegaan.

Gematigd

Voortgangsbeoordeling bleef centraal staan en de discussie zette zich voort. Dat ging over vragen zoals: wat zegt een rapportcijfer als je bezig bent om een ontwikkeling van een leerling in kaart te brengen? Hoe kun je zijn voortgang het beste meten? Kun je hem in de normering betrekken, helpen zijn persoonlijke ontwikkeling te plannen en in staat stellen zijn ontwikkeling te volgen? En hoe doe je dat? Hoe zit het met de individuele leerlijnen van leerlingen en hoe gebruik je het portfolio daarbij? Hoe kun je in beoordeling, toch een heel subjectief proces, zo groot mogelijke betrouwbaarheid krijgen? Wat is een va-

lide meting? Met die twee vragen blijven de aanwezige leraren worstelen. Voor sommige projectdeelnemers blijft ook de noodzaak van een landelijke norm discutabel. “We zijn toch een goede school”, zegt Ruud Wolfs van Het Kwadrant. “Waarom vertrouwt de overheid niet gewoon dat we dan ook goed onderwijs leveren?”

Lastige discussies op de achtergrond van het project, terwijl de scholen intussen probeerden om er het beste van te maken. Dat had wellicht ook buiten Beleidsrijk gekund, zegt Bruijnooge, “maar je hebt wel een platform nodig om elkaar te ontmoeten en gezamenlijk over doelen na te denken.” Uiteindelijk was er op landelijk niveau nauwelijks resultaat, zegt hij, en is hij ‘gematigd positief’ over de opbrengst voor Goes. “Het ontwikkeltraject was veel te zwaar.” En voor gezamenlijkheid waren de verschillen tussen de scholen te groot.

Freek Hermans, directeur van de Streekschool Groene Sector in Alkmaar en lid van de stuurgroep, toont meer tevredenheid met het resultaat. Beleidsrijk is er ingezet in de onderbouw waar twee dagen per week ruim honderd leerlingen projecten uitvoeren. Een kernteam van docenten begeleidt hen daarbij. “Dat gaat prima”, zegt hij.

McDonalds

Het oorspronkelijk doel is weliswaar niet gehaald, erkent ook Pouw. “Maar er zijn veel positieve elementen waar je op kunt doorgaan.”

Hermans denkt dat het goed zou zijn nog een poging te doen om tot gezamenlijkheid in beoordeling te komen. “Je zou bijvoorbeeld voor een vak als Mens en Maatschappij op verschillende scholen een project van een paar weken kunnen draaien.”

“Resultaten moeten misschien voor het ministerie meetbaar zijn”, zegt Wolfs. “Een project heeft iets opgeleverd als het resultaat bewezen is, maar het gaat hier veel meer om dingen die niet meetbaar

zijn. Je ideeën over onderwijs en didactiek veranderen als je het vier jaar lang met elkaar over dat soort zaken hebt.” Het is misschien niet helemaal te koppelen aan projectdoelen, maar Wolfs vindt dat er in elk geval een grote ontwikkeling is geweest.

Projectleider Kamphorst erkent dat de communicatie vooraf beter had gekund. “Ik denk dat de scholen zich te weinig gerealiseerd hebben wat deelname voor hen betekende. Achteraf zou ik meer tijd in de voorbereiding hebben gestoken. Ik denk ook dat de stapjes in het project kleiner hadden gekund en dat ertussendoor beslismomenten zouden moeten zijn voor scholen om te beslissen of ze doorgaan of niet.”

“Maar,” voegt hij eraan toe, “het is bijzonder dat er met scholen zo gediscussieerd is over voortgang, evaluatie en beoordeling. Dat zie je bijna nooit.”

“Scholen zijn verder weliswaar hun eigen gang gegaan”, zegt stuurgroepvoorzitter Pouw. “Maar als ik dan zie wat er op die scholen uit is gekomen, dan ben ik daar helemaal niet ontevreden mee. Mijn advies aan de overheid zou daarom ook zijn: ga door met dat soort experimenten en zorg dat je helder hebt wat je wilt bereiken en wat dat vraagt van scholen.”

Joyce, Patty, Danny en Femke (uit Eindhoven) en Martijn, Benthe, Joyce en Natasja (uit Weert) vonden het vandaag in elk geval leuk. Ze gaan tussendoor met hun docenten naar McDonalds en willen daarna graag nog even poseren. Dat heeft Beleidsrijk in elk geval óók opgeleverd: bewijsstukken voor hun bijdrage aan de projectevaluatie en hun eigen presentatievermogen. □